

«Klimaendringen tærer
på alt, også entusiasmen»

KAI ARNE RINGEN I LILLEHAMMER SKI-
FESTIVALOM AT DE IKKE FÅR VERDENS-
CUPEN PÅ GRUNN AV MILDVÆRET.
DAGBLADET.

Innhold:

Mot atomlån

Tsjernobyl stenger i desember. Norge må si nei til å låne ut penger til nytt atomkraftverk i Ukraina, krever ukrainske miljøvernere.

• side 3

Skeptikere snur

De hardeste motstanderne av Kyoto-avtalen innrømmer nå at mennesket endrer klimaet.

• side 4

- Grenser til frekkhet

Direktoratet for naturforvaltning overstyrer regjeringen når de vil skyte to ulveflokker, mener Naturvernforbundet.

• side 4

Toget vinner

Bilistene svikter Øresundsbroen, men togtrafikken går så det suser.

• side 6

Trege bønder

Økologisk mat selger dårlig fordi bøndene er for defensive.

• side 6

Syk hjort

Amerikanere blir frarådet å spise hjerne og ryggmarg av hjort, på grunn av ny sykdom.

• side 7

Bak i sykkel- stien

Nordmenn sykler årlig 197 kilometer, og må dermed se oss slått av både svensker, dansker og finner.

• side 8

Sår tvil om skogplanting

- Kan bidra til varmere vær

Skogplanting har blitt ansett som et tiltak mot klimaendringer, men skogen kan gjøre vondt verre.

Skogplanting i nordområdene kan bidra til global oppvarming. Årsaken er at skogen absorberer varme fra sola. Snødekte flater uten skog reflekterer derimot større deler av solvarmen, viser ny forskning.

- Dette viser at man bør være varsom med å plante skog for å ta opp CO₂, sier førsteamanuensis Gunnar Myhre ved Institutt for Geofysikk ved Universitetet i Oslo. Planting av skog er et av emnene under de pågående klimaforhandlingene i Haag.

• side 5

Frykter mer forbrenning

Miljøverndepartementet har solgt Norsas, og Naturvernforbundet frykter mer fokus på avfallsforbrenning. Norsas - Norsk kompetansesenter for avfall og gjenvinning - er kjøpt av Interconsult Group. De har stått bak utredninger om forbrenningsanlegg

i en rekke norske byer, deriblant Oslo, Bergen og Tromsø.

- Svært betenkelig at samme selskap blir sittende på mange forskjellige tuer i bransjen, sler Freddy Larsen i Naturvernforbundets avfallsutvalg.

• side 2

Skog og klima

Ny skog binder klimagassen CO₂. Derfor er skogplanting og avskoging nevnt som klimatiltak i Kyoto-avtalen. Nå viser det seg

Leder

at effekten ny skog har på klimaet er høyst usikker. I nord tar skogen opp solvarme som ellers ville blitt reflektert. Dermed gir skogplanting i enkelte områder et bidrag til den globale oppvarmingen.

Hvor mye CO₂ nyplantet skog tar opp fra lufta er også høyst usikkert. En rapport fra forskningsinstituttet IIASA i Østerrike, forteller at usikkerheten er større enn det beregnede opptaket av CO₂. Dermed bidrar skogplanting til å undergrave Kyoto-avtalen.

Norges miljøvernminister er tilhenger av å regne med skogplanting og avskoging som klimatiltak. Norge vil også akseptere skogplanting i utviklingsland som klimatiltak.

Uansett hva CO₂-regnskapet til syvende og sist blir, er dette langt fra uproblematisk. Vi har ikke uendelig med områder hvor vi for all fremtid kan plante ny skog. Plantasjer med hurtigvoksende skog, kan både redusere biologisk mangfold og båndlegge enorme arealer.

Effekten av skogplanting er så usikker at det ikke er vanskelig å slutte seg til rådet førsteamanuensis Gunnar Myhre gir til klimaforhandlerne som nå er samlet i Haag: "De bør først og fremst se på muligheten for å redusere utslipp. Det vet vi en god del mer om." Utslppsreduksjoner er dessuten et varig tiltak, og ikke en midlertidig utsettelse av problemet.

Frykter mer forbrenning

Naturvernforbundet frykter mer fokus på avfallsforbrenning etter at Miljøverndepartementet har solgt Norsas.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

I ti år har Norsas - Norsk kompetansenter for avfall og gjenvinning - har vært en aktiv aktør i avfallsmarkedet. Selskapet ble startet av Miljøverndepartementet, Næringslivets Hovedorganisasjon og Kommunenes Sentralforbund for ti år siden. I Norsas' årsmelding for 1997 heter det at selskapet skal "...ha en ideell formålsparagraf om mest mulig avfallsreduksjon... "Nå er selskapet solgt til en av de viktigste aktørene innen avfallsforbrenning, Interconsult Group (ICG).

- Dette er ikke bra. Vi frykter dette vil skape enda mer fokus på forbrenning av avfall, sier Freddy Larsen i Naturvernforbundets avfallsutvalg.

- For stor makt

Interconsult har de siste årene stått bak flere utredninger om

- Ikke lenger hensiktsmessig med Norsas

- Det er mindre behov for den typen virksomhet Norsas har dekket.

- Mange av de oppgavene som Norsas ble startet for å gjøre, er gjort. Dessuten er det etter hvert samlet mye bra kompetanse på avfallsspørsmål rundt om i kommunene, sier avdelingsdirektør Ellen Hambro i Miljøverndepartementet.

- Det er ikke betenkelig å selge en instans som av mange blir oppfattet som uavhengige og

forbrenningsanlegg, blant annet i Bergen, Tromsø og Molde. I alle disse utredningene er det konkludert med at forbrenning av avfall er den beste løsningen både økonomisk og miljømessig. Det var også ICG som lagde konsekvensutredningen i forbindelse med utvidelsen av forbrenningsanlegget på Klemetsrud i Oslo.

- Interconsult er verken verre eller bedre enn andre som gjør utredninger på oppdrag. Men det er svært betenkelig at samme selskap blir sittende på mange forskjellige tuer i bransjen, sier Larsen.

I tillegg til å gjøre utredninger om nye forbrenningsanlegg og utvidelse av gamle, er ICG rådgivere i forhold til hvilke løsninger for avfall samfunnet skal se på i framtiden. ICG utreder også konsekvensene forbrenning gir for natur, miljø og samfunn.

- Disse funksjonene burde vært adskilt. Nå får ICG for stor

nøytrale rådgivere i avfallsspørsmål til et firma som har hatt mye oppdrag inn forbrenning?

- Nei. Det er grundig informert om at Norsas er solgt. Dessuten har ICG kompetanse langt utover kun å forbrenne søppel.

- Så du frykter ikke at det blir økt fokus på forbrenning etter at ICG har overtatt Norsas?

- Norsas vil bli en annen enhet enn det har vært, men jeg kan ikke se noen grunn til å frykte det, sier Hambro.

I NOU 1990:28 er det beskrevet

makt innenfor avfallsfeltet, sier Larsen.

Er ikke mot av forbrenning
Daglig leder i Norsas, Magne Solgaard, tror ikke forbrenning vil få noen spesiell fokus i Norsas.

- Vi er ikke motstandere av avfallsforbrenning, men i og med at Norge er et land med store lokale variasjoner tror vi det vil være fornuftig å se på forskjellige løsninger. Det vil si at forbrenning kan være bra et sted, mens kompostering kan være bedre et annet sted. Det kan også være at en kombinasjon er den beste løsningen. Det blir galt å betrakte bestemte løsninger som fasit, forklarer han.

Men noen endringer regner Solgaard likevel med at det blir i Norsas.

- Blant annet blir det mindre generell informasjonsvirksomhet, sier han.

På Norsas' nettsider heter det i dag at "Norsas utfører rådgivningsoppdrag for både miljømyndigheter, materialselskaper, og kommunale og private avfallselskaper."

et avfallshierarki som gir en prioritert rekkefølge for tiltak i avfallspolitikken. Her står "hindre avfall oppstår" på toppen. Deretter følger "ombruk" og "materiale gjenvinning".

- Står denne prioriteringen fortsatt ved lag?

- Dette har aldri vært en fast rangstige av hvilke behandlinger som er best. Det er ikke bestandig samfunnsøkonomisk mest gunstig å resirkulere framfor for eksempel energigjenvinning, sier Hambro.

- Norge må si nei til atom-lån

Ukraina vil bygge nytt atomkraftverk for å erstatte Tsjernobyl. Norge må si nei til å låne ut penger til verket, krever ukrainske miljøvernere.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Den siste reaktoren i Tsjernobyl skal etter planen stenge 15. desember. 30 mil unna står nye reaktorer halvferdige og venter på friske penger fra den europeiske janken for gjenoppbygging og utvikling (EBRD).

- Den norske regjeringen må si tidlig ifra at de ikke vil støtte prosjektet. Kommer de tidlig på banen blir det enklere å få frem motstanden også fra andre land. Tyskland har allerede sagt at de ikke liker prosjektet, sier Olexi Pasyuk i Bankwatch network, Ukraina.

Schjøtt-Pedersen

Pasyuk var i Norge for å møte representanter fra Finansdepartementet. Norge er bidragsyter til EBRD og sitter Norge i bankens styre.

- Vi har ikke tatt stilling til

dette ennå, men norske myndigheter ser helst at EBRD ikke deltar i slik finansiering, sier underdirektør Bjørn Rogstad i Finansdepartementet. Finansminister Karl Eirik Schjøtt-Pedersen er Norges representant i banken. Sist en lignende sak var oppe ble Norges syn avgjort av regjeringen i plenum.

Presser på

De nye atomreaktorene bygges med gammel sovjetisk teknologi. Å sette reaktorene i stand vil koste om lag 1,4 milliarder dollar. Den ukrainske energiministeren har ytret ønske om et lån på 270 millioner dollar fra EBRD. Nå presser ukrainske myndigheter på for å få en avgjørelse fra banken innen 15. desember.

Informasjonsansvarlig Julia Zilberman i EBRD sier banken regner med å behandle søknaden i begynnelsen av desember. Miljøvernerne håper på forsinkelse

Forlatt ungdomskole i Tsjernobyl. Nå vil ukrainske myndigheter bygge nytt atomkraftverk. (Foto: Greenpeace)

og tror det minsker sjansene for penger til de nye reaktorene.

- Vi har allerede klart å forsinke planene med fem år, sier Pasyuk. Årsaken mener han er press mot EBRD fra miljøgrupper i flere land. I Ukraina har byggingen bare støtte blant 14 prosent av befolkningen, ifølge Pasyuk.

- Ukraina har ikke penger, og ber Vesten om dette som kompensasjon for å stenge Tsjernobyl, forklarer Pasyuk. Vender banken tomme ned tror miljø-

aktivisten at også andre investorer vil forlate prosjektet. EBRD er nemlig ikke overveldende begeistret for prosjektet, fordi Ukraina neppe kan betale tilbake et lån.

- Det skyldes både lave priser og vanskene med å drive inn pengene. I dag betaler bare 8 prosent for strømmen de bruker, sier Pasyuk. Han sier landet med småpenger kan oppgradere gamle kraftverk til å produsere like mye som de nye reaktorene.

Sjekk våre miljø@ker

Annonsér i
N&M Bulletin
tlf: 23 12 20 70

Jernbaneløst

Vi utvikler det nasjonale jernbaneløstet for det 21. århundre og for miljøvennlig transport

Jernbaneløst

NORGES BONDELAG

Fakta og nyheter fra norsk landbruk:

www.bondelaget.no

www.samferdsseletaten.no

Fransk marine vil samarbeide med Greenpeace

Et italiensk forlis har ført til at to gamle erkefiender begraver stridsøksen og tar fram måleinstrumentene.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Greenpeace og den franske marinen vil samarbeide for å hindre at kjemikalier fra den italienske tankeren Ievoli Sun, som havarte nylig, skal ødelegge den nordfranske kysten, melder nyhetsbyrået Reuters.

Selv om det har vært fremført hatefulle beskyldninger mot oss, er Greenpeace velkomne om bord i våre fartøy for å foreta luft- og vannmålinger i katastrofeområdet, sa talsmann for marinen, kaptein Olivier Lajous, på en pressekonferanse nylig.

Ifølge Lajous kan marinen bare tilby samarbeid på overflaten. Det er det opp til det franske transportministeriet å bestemme hva som eventuelt skal gjøres med det havareerte skipet.

Brutale bataljer

Forholdet mellom Frankrikes marine og miljøorganisasjonen Greenpeace har vært, mildt sagt, anstrengt i mange år. Miljøvernorganisasjonen har blant annet beskyldt franskmennene for unødige brutalitet ved bording av skip.

Det har vært flere bataljer i den senere tid, ikke minst når Greenpeace har aksjonert mot frakt av radioaktivt avfall mellom Frankrike og Japan.

Dragnet i Auckland

Verst var det likevel da franske agenter senket Greenpeacebåten Rainbow Warrior ved havnen i Auckland, på New Zealand i 1985. Båten var på vei for å protestere mot franske prøvesprengninger i Stillehavet og en portugisisk fotograf ble drept under aksjonen.

Frankrike nektet først ethvert kjennskap til saken. Deretter hevdet franske myndigheter at de trodde båten var tom.

Klimaskeptikere snur

Selv de hardeste motstanderne av Kyoto-avtalen, innrømmer nå at global oppvarming er et problem.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Global Climate Coalition (GCC) har i en årrekke forsøkt å så tvil om menneskeskapte klimaendringer. Nå har de gjort helomvendning, og slutter seg til den nye rapporten fra FN's klimapanel.

Rapporten bekrefter det vi har sagt, sier talsmann Frank Maisano i GCC til nyhetsbyrået Reuters.

Klimapanelets rapport kommer først neste år, men mye av innholdet har allerede blitt kjent. Uten menneskelig aktivitet ville kloden blitt kaldere de siste 20-årene, i stedet ble 1990-tallet det

varmeste tiåret de siste tusen år, slår rapporten fast. Temperaturen på jorda kan ifølge klimapanelet stige med opp mot seks grader fra 1990 til slutten av dette århundret. GCC er uenig i beregningen, men innser at klimaendringer er et problem. Gruppen argumenterer for frivillige forpliktelser om reduserte utslipp, fremfor strenge krav til industrien.

Frøfall i rekkene

Høsten 1997 - et par måneder før klimaforhandlingene begynte i Kyoto - bidro GCC til en storslått annonsekampanje mot klimaavtalen. 13 millioner dollar ble brukt til å hevde at avtalen ville

få katastrofale konsekvenser for USA.

Etter den tid har en rekke store bedrifter forlatt GCC. Deriblant oljegigantene BP, Shell og Texaco, samt bilprodusentene Ford, General Motors og Daimler-Chrysler. Det har fått lobbygruppen til å gå bort fra vanlig medlemskap. I dag er bare industrisammenslutninger medlemmer, deriblant American Petroleum Institute. Bak denne sammenslutningen står blant annet verdens største oljeselskap Exxon (Esso) Mobil.

Fleire av selskapene som har forlatt GCC har sluttet seg til den nye organisasjonen "Business Environmental Leadership Council". Medlemmer i gruppen må legge frem en plan for hvordan de skal redusere sine utslipp av klimagasser.

– På grensen til ren frekkhet

Naturvernforbundet raser og mener Direktoratet for naturforvaltning overstyrer departement og regjering i ulvesaken.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

I et usedvanlig skarpt brev til miljøvernminister Siri Bjerke fordømmer landsstyret i Norges Naturvernforbund Direktoratet for naturforvaltning (DN) forhåndsmelding om å skyte to ulveflokker i Nord-Østerdal.

Landsstyret mener DN foregriper politiske avgjørelser som er Miljøverndepartementets og regjeringens anliggende. I tillegg berører det forholdet til Sverige og internasjonale avtaler.

Naturvernforbundet påpeker at DN nylig har hatt et forslag til soneplan for ulv ute på høring. Organisasjonen finner det oppsiktsvekkende at direktoratet totalt neglisjerer denne prosessen ved å ta sikte på å felle to ulveflokker uten å avvente regjeringens standpunkt.

– Når DN til og med skriver

om "eventuell ulvesone" er det på grensen til ren frekkhet, heter det.

Snøscooter og helikopter

Landsstyret påpeker også Norges internasjonale forpliktelser i rovdyrsaker, og mener DN overstyrer det politiske beslutnings-

apparatet når det blir hevdet at felling kan forsvares og at man "bare har til hensikt å orientere Bern-konvensjonens ledelse før høringsperioden i denne saken er ute".

Det siste ankepunktet gjelder på DN's beslutning om å bruke snøscooter og helikopter under ulvejakten.

– Dette er en meget oppsiktsvekkende og kontroversiell beslutning som vi forutsetter blir avvist, skriver landsstyret.

Rogaland Fylkeskommune

Skog i nord gir varmere vær

Planting av skog er et usikkert klimatiltak. I de nordligste områdene kan ny skog faktisk bidra til oppvarming av kloden.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Resultatet kommer frem i en artikkel av Richard A. Betts ved Hadley senter for klimaforskning i England. Artikkelen er publisert i det velrenommerede britiske tidskriftet Nature.

Skogplanting i nordområdene, for eksempel Canada og Russland, kan bidra til oppvarming av kloden. Årsaken er at skog beholder store deler av solvarmen. Særlig stor blir forskjellen når man sammenligner skog med flate snødekkede områder, der mye av solvarmen blir reflektert.

Interessant tilfelle

Norge er et ganske interessant tilfelle, fordi effekten på det globale klimaet sannsynligvis blir motsatt av effekten på det lokale klimaet, sier Betts til N&M Bulletin.

For det lokale klimaet vil skogplanting i Norge virke oppvarmende, fordi skogen absorberer solenergi. Effekten på jordas klima vil sannsynligvis være avkjølende, forteller Betts. Årsaken er at oppvarmingen blir konsentrert lokalt, mens skogens opptak av CO₂ vil ha en avkjølende effekt.

– Den globale avkjølingseffekten ved skogplanting i Norge vil imidlertid bare være halvparten av nedkjølingen man forventet når man bare tok hensyn til opptaket av CO₂, sier Betts.

Ikke overrasket Førsteamanuensis Gunnar Myhre ved Institutt for Geofysikk, Universitetet i Oslo, er ikke overrasket over resultatene.

– Dette viser at man bør være varsom med å plante skog for å ta opp CO₂. Det er så stor usikkerhet fra region til region at man må studere dette nærmere. I visse områder med snødekkede vil skogplanting gi oppvarming, motsatt av intensjonen. I andre områder vil det gi avkjøling, men mindre enn man trodde tidligere, sier Myhre.

– Dette viser at man bør være varsom med å plante skog for å ta opp CO₂. Det er så stor usikkerhet fra region til region at man må studere dette nærmere. I visse områder med snødekkede vil skogplanting gi oppvarming, motsatt av intensjonen. I andre områder vil det gi avkjøling, men mindre enn man trodde tidligere, sier Myhre.

Negativt i Canada

Artikkelen i Nature har tatt for seg skogplanting både i de nordlige - boreale - skogene og i tempererte områder. Generelt sett blir skogplanting dårligere for klimaet jo lenger nord man kommer. Lokale forhold som snømengder har imidlertid stor betydning.

Gjennomsnittet for de nordiske landene viser - som for Norge - at skogplanting vil avkjøle klimaet, men effekten er bare halvparten av hva man tidligere

antok. Ett hektar nyplantet skog vil kunne binde 120 tonn karbon. Samtidig vil det føre til redusert refleksjon av solvarme. Denne effekten tilsvarer utslipp av 60 tonn karbon.

I den Canadiske delstaten British Columbia er forholdet lik det nordiske. For resten av Canada, hvor det er mer snø, er effekten av skogplanting negativ. Ett hektar skog kan ta opp 60 tonn karbon, men effekten av økt refleksjon vil tilsvare et utslipp på 90 tonn.

I de tempererte områdene vil all skogplanting ha en avkjølende effekt. Men effekten er mellom 10 og 70 prosent lavere enn tidligere antatt.

Forhandlingstema i Haag

Nettopp skogplanting er et av emnene på klimakonferansen i Haag 13. til 24. november. Skal

Myhre gi råd til forhandlerne blir det å være varsom:

– Jeg tror de bør være veldig forsiktig med å ta inn opptak i skog. De bør først og fremst se på muligheten for å redusere utslipp. Det vet vi en god del mer om.

– Kan det bli aktuelt å hogge skogområder for å kjøle ned kloden?

– Det kan være, men man bør være veldig forsiktig før man gjør slike inngrep. Det kan være andre sider ved saken man ikke har tatt hensyn til. For eksempel vil et varmere klima gi mindre snø, det kan endre resultatene. Vi vet at is- og snødekket er en av de viktigste mekanismene for å reflektere varme. Det er en av grunnene til at den høyeste temperaturøkningen er i nordlige områder, sier Gunnar Myhre.

Dette forhandler de om

13. til 24. november er det en ny runde i de internasjonale klimaforhandlingene. Denne gangen i den nederlandske byen Haag. Diplomater og ministre skal videreutvikle klimaavtalen fra Kyoto. Her er noen av stridssemmene:

Tak: Skal det settes tak på hvor mye av et lands klimaforpliktelser det kan gjennomføres utenfor egne grenser? Kyoto-protokollen sier at slike tiltak skal være et supplement til nasjonale tiltak. EU foreslår derfor at maksimalt halvparten av forpliktelsen kan oppfylles gjennom kjøp av kvoter eller tiltak i andre land. Norge vil ikke ha et slikt tak, men vil at man i ettertid vurderer om landene har iverksatt tilstrekkelig med tiltak.

Håndheving: Hva skal skje med de som ikke oppfyller sine forpliktelser? Et forslag går ut på å gi slike land ekstra strenge reduksjonskrav i neste runde.

Tiltak i andre land: Kyoto-avtalen åpner for kjøp og salg av kvoter i andre land, samt gjennomføring av klimatiltak utenfor egne grenser. Reglene skal diskuteres i Haag, blant annet: Er det kjøper eller selger som har ansvaret dersom kvoten viser seg å være "falsk"? Er det et klimatiltak dersom atomkraft

erstatte kullkraft? Skal Norge og andre land kunne plante skog i u-land for øke egne utslipp? Hvem har i så fall ansvaret dersom skogen hugges etter noen år?

Kompensasjon til u-land: U-land som er spesielt utsatt for klimaendringer skal få kompensasjon, men hvordan skal dette skje? OPEC-landene vil på sin side ha kompensasjon dersom oljeprisen faller som følge av klimatiltak. Forslaget har imidlertid ikke møtt den store forståelsen blant andre land.

Forpliktelser for u-land: Skal u-land i fremtiden påta seg klimamål? Foreløpig er det usikkert om dette kontroversielle spørsmålet vil bli diskutert i Haag.

Skog: Hvordan skal man regne ut opptak av CO₂ - såkalte "sluk"? I første rekke dreier det seg om tiltak i skogbruket. Skogplanting og avskoging skal regnes med. Norge vil at i-land skal kunne plante skog i u-land.

	Potensial for opptak av CO ₂ (tonn karbon per hektar)	Opptaket av varme tilsvarer utslipp av (tonn karbon per hektar)
Nordiske land	120	60
Tidl. Sovjetunionen	80-120	100
British Columbia	190	80
Resten av Canada	60	90
Vest-Europa	140-280	30
Øst-Europa	150	40
Sør-Europa	90	40
Tempererte USA	200-420	70
Sørlige USA	210	40
Kina	80	60

Toget vinner på Øresundsbroen

For Øresundsbroen er bilsvikten i ferd med å bli en økonomisk katastrofe. For miljøet er togbruken et lys i høstmørket.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Bilistene svikter og Øresundsbroen er i ferd med å utvikle seg til et økonomisk mareritt. Bomstasjonen ved det svenske brofestet har elleve filer i hver retning, og er bygd for å kunne ta seg av 50 000 biler i døgnet. Utbyggerne har regnet ut at hvis broen skal bære seg økonomisk må det passere 11 800 per døgn det første året. Deretter må trafikken øke med om lag to pro-

sent per år de neste tyve årene. Fire måneder etter åpningen viser det seg at gjennomsnittet ligger under 7000 biler i døgnet.

Høye priser

– Ligger vi på dette nivået om et år er det grunn til å kjenne en viss uro, sier administrerende direktør ved Brokonsortiet, Sven Landelius til Dagens Nyheter.

Kritikerne skylder på Brokonsortiets høye priser. Nylig krevde Øresunds Industri- og Handelskammer (ØIH) en halve-

ring av prisen for bilpendlere. Grunnen er at den som daglig skal kjøre over broen må øke sin inntekt med 7560 kroner i måneden.

Kraftig kritikk

Men å senke prisene virker umulig. Da Brokonsortiet, i oktober, innledet en tilbudskampanje med lavere priser ble dette møtt med en kraftige protester. Den danske trafikkminter Jacob Buksi kritiserte Brokonsortiets danske visedirektør så hardt at han trakk seg. Bakgrunnen var blant annet at lavere priser på Øresundsbroen umiddelbart førte til danske krav om lavere priser på broen over Store Bælt.

Til syvende og sist er det miljø-

vernerne som er mest fornøyd med utviklingen.

– For lite biler på broen kan aldri betegnes som en katastrofe, sier Ronny Åkerberg i Brobevakaarna, en sammenslutning av svenske og danske miljøorganisasjoner.

Og miljøvernerne har grunn til å være fornøyd. For mens bilistene svikter er toget over Øresundsbroen en gedigen suksess. Foreløpig har 1,7 millioner mennesker reist med toget. Det er førti prosent over prognosene. Problemet for Brokonsortiet er at dette ikke hjelper på økonomien ettersom jernbaneselskapene betaler en fast avgift for bruk av broen. ■

Trege bønder bremser øko-marked

Defensive holdninger hos bønder og næringsmiddelindustri er årsaker til svakt salg av økologisk mat. Vi trenger slett ingen katastrofe i tradisjonelt landbruk, mener forsker Eivind Brendehaug.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Tradisjonelt landbruk må oppleve skandaler før økologisk mat slår gjennom, hevdet reklamemannen Kjetil Try i forrige utgave av N&M Bulletin. Try står bak reklamekampanjen for økologisk mat.

– Det er en veldig forenkling, sier forsker Eivind Brendehaug ved Vestlandsforskning.

– En svakhet ved den pågående annonsekampanjen er at man ikke knytter det økologiske merket til produkter. Selvfølgelig vil en kampanje med så store ressurser få effekt, men den ville vært bedre med en slik kobling.

Ingen svensk katastrofe
Brendehaug har studert norske og svenske bedrifter sine strategier for salg av økologiske varer.

– Hvilke miljøkatastrofer kan Try vise til i det svenske landbruket, der økologisk melk har 20 prosent av salget i Stockholm, spør Brendehaug. At økologiske varer ikke har slått igjennom i Norge forklarer han slik:

– Næringsmiddelindustrien og dagligvarekjedene har ikke vært interessert i å utvikle markedet for økologiske varer. De har ikke sett at økologiske produkter kan styrke deres miljøprofil. Det har bedriftene i Sverige sett og ment.

Tidligere så også Tines svenske søskenselskap Arla på økologisk melk som et nødvendig onde. Midt på 90-tallet endret Arla sin strategi.

– Markedet for økologiske

varer må utvikles. Bøndene i Sverige trodde tradisjonell melk ville tape på offensiv markedsføring av økologisk melk. I ettertid viste det seg at nylanseringen av økologisk melk også stimulerte salget av konvensjonell melk.

Ny økologisk melk

Brendehaug mener en rekke faktorer avgjør om økologiske varer vil bli salgssuksesser i norske butikker: hvordan produktene utformes, plassering i butikken, hvordan de reklamerer for dem og hvilken pris de tar.

At økologisk melk ikke selger så godt i Norge, betyr at produktet er feil presentert, ifølge Brendehaug. Det synet ser ut til å få gehør i meieribransjen. Tine endrer nå sin strategi og skal lansere en ny økologisk melk over nyttår. ■

Kalenderen

13. - 24. november: Partsmøte i FN's klimakonvensjon, Haag i Nederland. Mer info: www.unfccc.int

16. - 18. november: Konferanse om Verdens handelsorganisasjon (WTO), markedsliberalisme og alternativer til "de sterkeste rett" i Oslo Arr: Forum for systemdebatt, m. fl. Tel: 22 36 58 85.

23. november: Seminar om framtidens biler og transport med fokus på brenselceller og grønn logistikk, Göteborg. Arr: Miljørapporten, tlf: (+ 45) 8 796 64 72.

14. - 15. desember: Internasjonal konferanse om avfall og energi, i Brussel. Arr: Global Business Network, tlf: (+ 44) 20 7291 1030.

SANDEFJORD KOMMUNE

Vi støtter

Norges Naturvernforbund

- Kongsvinger kommune
- Kvinnherad kommune
- Radøy kommune
- Øyer kommune

Hjernesykdom hos hjortevilt

En ny viltsykdom gjør at amerikanske jegere må bruke gummihandsker under parteringen. Jegerne anbefales å ikke spise hjerne og ryggmarg av viltet.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Det er om lag 250 000 wapitihjort i den amerikanske delstaten Colorado. Hos om lag én prosent av disse dyrene har forskere funnet den smittsomme prion-sykdommen CWD (chronic wasting disease). Sykdommen er også påvist hos andre hjorteviltarter.

– Dette er et "søskenbarn" av kugalskap, sier Jeff Obrecht i Wyoming Game and Fish Department, til nyhetsbyrået Reuters.

Ligner på scrapie

Det er foreløpig ikke bevist at sykdommen, som har rammet

hjortevilt i de amerikanske delstatene Wyoming og Colorado, kan overføres til mennesker, ifølge Richard Hoffman, chief medical officer i Colorado.

Hoffman sammenligner lidelsen med sauesykdommen scrapie som også er en hjernesykdom.

– Det finnes ikke bevis for at mennesker som har spist sauekjøtt fra dyr med scrapie har fått sykdommen, sier han.

Amerikanske myndigheter tar likevel ingen sjanser, og anbefaler jegere å bruke gummihandsker under parteringen, samt unnlåte å spise hjerne og ryggmarg fra viltet.

Wapiti-hjorten lider av et "søskenbarn" av kugalskap. (Foto: Jens P. Toldnæs)

Sulter i hjel

CWD fører til at dyrene sulter i hjel. I sene stadium av sykdommen slutter dyrene helt å ta til seg vann og næring. I likhet med Creutzfeldt Jacobs-syndrom, sykdommen som settes i direkte forbindelse med kugalskap, er CWD forårsaket av prioner, en

type proteiner som ødelegger vev i hjernen.

– Det er foreløpig ingen forskere som har anbefalt å forby jakt som en følge av CWD, sier informasjonssjef Todd Malmsbury, ved Colorado Division of Wildlife. ■

NATURKALENDEREN I NYTT, STORT FORMAT

Ja takk!

Jeg kjøper Naturkalenderen 2001

Pris: kr 150,- • Medlemspris: kr 100,-

Jeg bestiller på internett

<http://www.naturvern.no/>

eller på tlf. 22 40 24 00 • faks 22 40 24 10,

eller på denne slippet (skriv tydelig):

Jeg er/er ikke medlem

og bestiller ..... naturkalender(e)

Navn: .....

Adresse: .....

Postnr. og sted: .....

Sendes:

Norges Naturvernforbund

Boks 342 Sentrum

0101 Oslo

Besøksadresse: Skippergata 33, 4. et.

NATURKALENDEREN • 2001

Vår levende natur
Our living world

© NORGES NATURVERNFORBUND

• Vår levende natur •

Norges rike dyre- og planteliv er tema for Naturkalenderen 2001. Bildene er som vanlig levert av våre fremste naturfotografer. Tekstene, som er på norsk og engelsk, handler om vårt ansvar for biologisk mangfold og de utfordringer Naturvernforbundet står overfor.

Kalenderen har i år fått ny utforming. Den er heftet slik at den både kan henges på veggen og plasseres i bokhylla når året er omme.

Oversiktlig kalendarium med månedfaser.

Naturkalenderen er en fin gave til familie og venner i inn- og utland.

Returadresse:
Natur & miljø Bulletin
Boks 342 Sentrum
0101 Oslo

Nordmenn sykler for lite

Hva er forskjellen mellom en nordmann og en danske? Omtrent 70 mil på sykkel i året.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

En spanjol sykler i gjennomsnitt 20 kilometer i året. Det er ikke akkurat "Spania rundt", og spanjolene er sammen med grekerne og portugiserne de som sykler minst i Europa. Ikke overraskende er det dansker og nederlendere som sykler suverent mest.

Ifølge EU-kommisjonens rapport "EU transport in figures - Statistical pocket book 2000" sykler danskene i gjennomsnitt 889 kilometer hvert år, mens nederlenderne ikke er mye dårligere med 846 kilometer.

En norsk sykkelkultur er tre kilometer

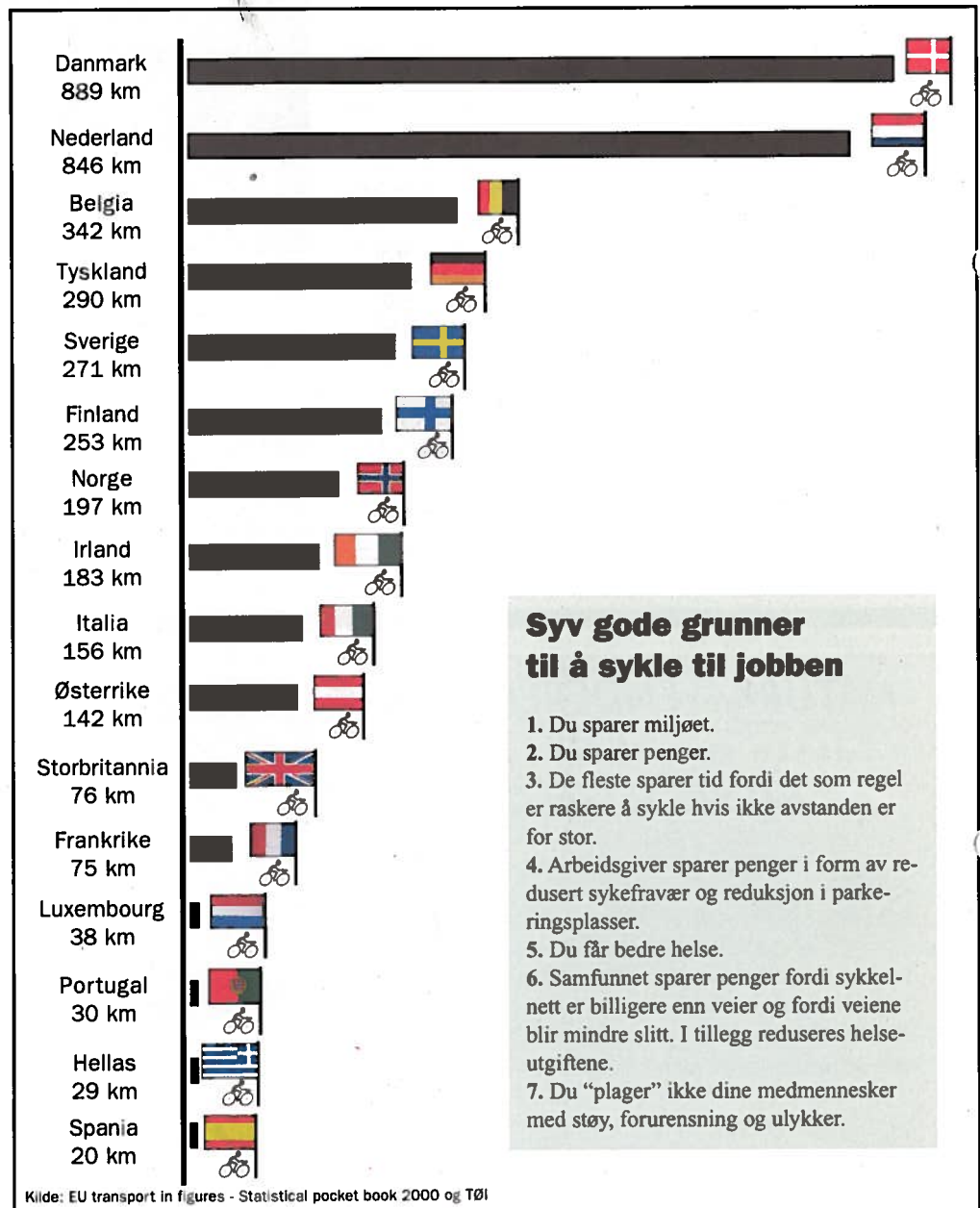
– Når nordmenn tar fram sykkelen sykler vi i gjennomsnitt tre kilometer, forteller Ingunn Stangebye, ved Transportøkonomisk institutt (TØI). Stangebye har utarbeidet rapporten Reisevaner i Norge.

"Problemet" er at vi bare tar fram sykkelen hver femte dag. Det gir et årlig gjennomsnitt på 197 kilometer per nordmann. Det er omtrent 70 mil, eller halvannet Trondheim-Oslo-løp, bak dansker og nederlendere.

Ønsker seg nasjonal sykkelstrategi

Det er både klimatiske og topografiske fordeler ved å sykle i Nederland og Danmark, men Norge ligger også godt bak Sverige og Finland når det gjelder årlig sykklede kilometer.

– Vi ønsker oss en nasjonal

Kilde: EU transport in figures - Statistical pocket book 2000 og TØI

Med 197 kilometer årlig er Ola Nordmann sist i Skandinavia. Danske Herr Sørensen sykler lenger enn finner, svensker og nordmenn til sammen.

sykkelstrategi. Det er ikke like lett å sykle over alt i dette landet, og myndighetene må forstå at syklistene har andre behov enn for eksempel fotgjengere, sier prosjektleder Olav Kasin i Syklistenes Landsforbund (SL).

SL har 12 000 medlemmer og jobber for at nordmenn skal tilbringe mer tid på sykkelen og mindre tid i bilen. Korte bilturer forurensner mest. I tillegg er sykling bra for helse og økonomi, både offentlig og privat.

– I tillegg til å være premissleverandør og høringsinstans i samferdselssaker gir vi ut kart og bøker, samt bladet "På Sykkel" som gir råd om alt fra utstyr og veivalg til kosthold og mosjon, sier Kasin.

Syv gode grunner til å sykle til jobben

1. Du sparer miljøet.
2. Du sparer penger.
3. De fleste sparer tid fordi det som regel er raskere å sykle hvis ikke avstanden er for stor.
4. Arbeidsgiver sparer penger i form av redusert sykefravær og reduksjon i parkeringsplasser.
5. Du får bedre helse.
6. Samfunnet sparer penger fordi sykkelnett er billigere enn veier og fordi veiene blir mindre slitt. I tillegg reduseres helseutgiftene.
7. Du "plager" ikke dine medmennesker med støy, forurensning og ulykker.